

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

ANTONIO TIZZANO

16 päivänä joulukuuta 2004¹

I Johdanto

1. Esillä oleva asia koskee Cour d'appel de Grenoble (Ranska) Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle esittämää ennakkoratkaisupyyntöä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla vuonna 1968 tehdyn Brysselin yleissopimuksen (jäljempänä Brysselin yleissopimus tai pelkkä yleissopimus)² tulkinnan alalta.

2. Kansallisen tuomioistuimen esittämä kysymys voidaan kiteyttää siihen, sovelletaanko Brysselin yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti tehtyä oikeuspaikkalauseketta vakuutettuun tai vakuutus sopimuk-

sen edunsaajaan näiden ollessa eri oikeushenkilöitä kuin vakuutuksenottaja.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

Brysselin yleissopimuksen määräykset

3. On tunnettua, että Brysselin yleissopimusta sovelletaan yksityisoikeudellisiin riita-asioihin ja että sen II osaston määräyksillä pyritään määrittelemään, mikä on sopimusvaltioiden tuomioistuinten toimivalta yhteisön oikeuden alalla.

4. Yleissääntönä on yleissopimuksen 2 artiklassa vahvistettu periaate, jonka mukaan toimivalta on sen paikkakunnan tuomioistuimella, jossa vastaajan kotipaikka sijaitsee. Tähän sääntöön on yleissopimuksessa kuitenkin tehty huomattavia poikkeuksia siten, että siinä määrätään erityisestä toimivallasta (II osaston 2 jakso) tai yksinomaisesta

¹ — Alkuperäinen kieli: italia.

² — Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehty yleissopimus (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1). Konsolidoitu sopimus: EYVL 1998, C 27, s. 1.

toimivallasta (5 jakso), siten, että siinä määrätään oikeuspaikkasopimuksista (6 jakso) yleisen järjestelmän puitteissa, ja siten, että siinä asetetaan etusijalle yleisesti ottaen toiseen periaatteeseen eli heikomman osapuolen suojelun periaatteeseen perustuvat alajärjestelmät (3 ja 4 jakso). Tässä asiassa on merkitystä erityisesti yleissopimuksen II osaston 3 jaksolla. Tämän jakson 7 artiklassa määrätään, että vakuutus sopimusten alalla tuomioistuimen toimivalta määräytyy kyseistä artiklaa seuraavien (8–12 a) artiklojen mukaisesti yleisesti ottaen siitä riippumatta, mikä on saman osaston 1 ja 2 jaksossa annettu järjestelmä.

5. Erityisesti 8 artiklassa määritellään tuomioistuin todellakin kantajan mukaan heikomman sopimuspuolen eduksi, sillä tässä artiklassa määrätään seuraavaa:

”Kanne vakuutuksenantajaa vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa:

1) sen valtion tuomioistuimessa, jossa hänellä on kotipaikka

tai

2) muussa sopimusvaltiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vakuutuksenottajalla on kotipaikka — —.”

6. Lisäksi 9 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Asiassa, joka koskee vastuuvakuutusta — —, kanne vakuutuksenantajaa vastaan voidaan — — nostaa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko sattui — —.”

7. Sen lisäksi, että nämä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, yleissopimuksen 10 artiklan ensimmäisessä kappaleessa määrätään, että ”vastuuvakuutusta koskevassa asiassa kanne vakuutuksenantajaa vastaan voidaan nostaa myös siinä tuomioistuimessa, jossa vahingonkärsinyt on nostanut kanteen vakuutettua vastaan, jos tuomioistuimen laki sen sallii”.

8. Niiden tapausten varalta, joissa kanteen nostajana on vakuutuksenantaja, 11 artiklassa määrätään, että vakuutuksenantaja ”saa nostaa kanteen vain sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, riippumatta siitä, onko vastaaja vakuutuksenottaja, vakuutettu vai edunsaaja”.

9. Esillä olevassa asiassa on erityisesti merkitystä yleissopimuksen 12 artiklalla, jossa määrätään, että osapuolet voivat poiketa edellä kuvatuista toimivaltaa koskevista määräyksistä sopimuksin ”ainoastaan, jos:

1) sopimus on tehty riidan syntyminen jälkeen, tai

- 2) sopimus antaa vakuutuksenottajalle, vakuutetulle tai edunsaajalle oikeuden nostaa kanteen muussa kuin tässä jaksossa tarkoitettussa tuomioistuimessa, tai
- b) sellaisessa muodossa, joka vastaa asianosaisten välille muodostunutta käytäntöä, tai
- 3) sopimuksen ovat keskenään tehneet vakuutuksenottaja ja vakuutuksenantaja, joilla vakuutus sopimusta tehtäessä oli kotipaikkansa tai asuinpaikkansa samassa sopimusvaltiossa, ja sopimuksessa on sovittu tuon valtion tuomioistuinten toimivallasta myös sen tapauksen varalta, että vahinko on sattunut ulkomailla, jollei sellainen sopimus ole tuon valtion lain mukaan kielletty — —".
- c) kansainvälisessä kaupassa sellaista muotoa noudattaen, joka vastaa sellaista kauppatapaa, jonka asianosaiset tunsivat tai joka heidän olisi pitänyt tuntea ja joka on kyseisen tyyppisten sopimusten osapuolten kyseisellä kaupan alalla laajalti tuntema ja säännöllisesti noudatama.

10. Oikeuspaikkasopimuksen osalta on lisäksi muistettava yleissopimuksen 17 artikla, jossa määrätään seuraavaa:

— —

"[1]. Jos asianosaiset, joista ainakin yhdellä on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, ovat sopineet, että jonkin sopimusvaltion tuomioistuimen tai tuomioistuinten on ratkaistava jo syntynyt riita tai tietystä oikeussuhteesta syntyvät vastaiset riidat, ovat ainoastaan tuo tuomioistuin tai tuon valtion tuomioistuimet toimivaltaisia ratkaisemaan asian. Tällainen tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus on tehtävä:

- a) kirjallisesti tai, jos se on tehty suullisesti, vahvistettava kirjallisesti, tai

[4]. Tuomioistuimen toimivaltaa koskevat sopimukset tai vastaavat määräykset trustin perustamista koskevassa asiakirjassa ovat tehottomia, jos ne ovat ristiriidassa 12 tai 15 artiklan määräysten kanssa tai jos tuomioistuimet, joiden toimivalta on sopimuksella poissuljettu, ovat 16 artiklan mukaan yksinomaaisesti toimivaltaisia

[5]. Jos tuomioistuimen toimivaltaa koskeva sopimus on tehty ainoastaan toisen asianosaisen hyväksi, säilyttää tämä asianosainen oikeuden nostaa kanne jokaisessa muussa tämän yleissopimuksen mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.”

terie du Chatelard -nimisessä yhtiössä (jäljempänä Laiterie du Chatelard) sarjan eristystöitä, joissa se asensi silloisen Plast’Europen valmistamia kerroslevyjä, jotka sisälsivät kahden ulkopinnan väliin valetun polyuretaaniytimen.

III Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

11. Société Financière et Industrielle du Peloux (jäljempänä ”SFIP”), aiemmalta nimeltään SA Plast’Europ, on Belgian oikeuden mukaan perustetun yhtiön Recticel SA:n (jäljempänä ”Recticel”) ranskalainen tytäryhtiö.

12. Vuonna 1988 Recticel teki vakuutus-sopimuksen omaan lukuunsa ja eurooppalaisten tytäryhtiöidensä, muun muassa SFIP:n lukuun, belgialaisten vakuutuksenantajien ryhmittymän kanssa.

13. Vakuutussopimuksen K lausekkeessa määrätään, että ”jos tästä sopimuksesta syntyy riita, yhtiö alistaa sen vakuutuksenottajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaan”.

14. Vuoden 1990 kuluessa Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö SARL Calland Réalisations toteutti Eydochessa (Ranska) sijaitsevassa SA Etablissements Bernard Lai-

15. Asiantuntijoilla teetetyssä tutkimuksessa saatiin selville, että edellä mainituissa levyissä oli suunnittelu- ja valmistusvikoja. Lisäksi ilmeni, että näiden vikojen takia tilat, joissa Laiterie du Chatelardin harjoitti toimintaansa, eivät kelvanneet käyttötarkoitukseensa.

16. Laiterie du Chatelard nosti 1.3.2001 ja 12.3.2001 Tribunal de grande instance de Bourgoin-Jallieuissa (Ranska) kanteen, jossa se vaati vahingostaan korvausta (a) SA Abeille Assurancesilta, SARL Calland Realisationsin vakuutuksenantajalta, (b) SFIP:ltä, (c) SMABTP:lta, joka oli SFIP:lla olevaa valmistajan ammatillista vastuuta koskevan vastuuvakuutuksen antaja, (d) SA AXA Global Risksiltä ja (e) SA Zurich Internationalilta, joka oli SFIP:llä olevien tiettyjä riskejä kattavien vakuutusten antaja.

17. Näin käynnistyneessä oikeudenkäynnissä SFIP nosti Brysselin yleissopimuksen 10 artiklan ensimmäisen kappaleen nojalla kanteen korvausvastuun toteamiseksi kaikkia niitä belgialaisia vakuutuksenantajia vastaan, jotka olivat vuonna 1988 tehneet vakuutus-sopimuksen Recticelin kanssa.

18. Vastaajina olevat belgialaiset vakuutus-
senantajat esittivät oikeudenkäyntiväitteen,
jonka mukaan Tribunal de grande instance
de Bourgoin-Jallieu puuttuu alueellinen
toimivalta, vedoten siihen vaikutukseen, joka
on vakuutus sopimukseen sisältyneellä
K lausekkeella, jonka mukaisesti Recticel
kotipaikan tuomioistuimella eli Tribunal de
première instance de Bruxelles on toimival-
tainen tutkimaan kanteen, joka koskee kor-
vausvastuun toteamista.

19. Tribunal de grande instance de Bour-
goin-Jallieu hyväksyi 13.9.2002 antamallaan
tuomiolla belgialaisten vakuutus senantajien
esittämän oikeudenkäyntiväitteen todetes-
saan, että belgialainen tuomioistuin on toi-
mivaltainen tutkimaan SFIP:n kyseisiä
vakuutus senantajia vastaan nostaman, kor-
vausvastuun toteamista koskevan kanteen.

20. SFIP valitti tästä ratkaisusta (contredit de
compétence) Cour d'appel de Grenobleen,
joka oltuaan epävarma Brysselin yleissopi-
muksen tulkinnasta lykkäsi käsiteltäväkseen
saatetun asian käsittelyä ja esitti 3.6.1971
tehdyn Luxemburgin pöytäkirjan³ nojalla
yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan
ennakkoratkaisukysymyksen:

"Kun kyse on sellaisesta vakuutus sopimuk-
sesta, jonka tehneillä vakuutus senottajalla ja
vakuutus senantajalla on kummallakin koti-
paikka samassa jäsenvaltiossa, voidaanko
edunsaajana olevaa vakuutettua vastaan

vedota lausekkeeseen, jossa toimivalta myön-
netään tämän valtion tuomioistuimille,
vaikka vakuutettu ei ole henkilökohtaisesti
hyväksynyt tätä lauseketta, vaikka vahinko on
tapahtunut toisessa jäsenvaltiossa ja vaikka
vakuutettu on nostanut kanteen tämän
toisen valtion tuomioistuimessa myös sellai-
sia vakuutus senantajia vastaan, joilla on
kotipaikka tässä samassa valtiossa?"

21. Näin käynnistyneessä oikeudenkäynnissä
ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia
Ranskan hallitus, Yhdistyneen kuningaskun-
nan hallitus, komissio ja belgialaiset vakuu-
tusyhtiöt Gerling Konzern, Mutuelle du
Mans, Axa Belgium, Zurich International
Belgique, Ace Insurance ja Fortis Corporate
Insurance (jäljempänä vakuutus yhtiöt).

22. Suulliseen käsittelyyn, joka pidettiin
27.10.2004, osallistuivat Axa Belgium, Ger-
ling Konzern, Ranska, Yhdistynyt kuningas-
kunta ja komissio.

IV Oikeudellinen arviointi

23. Ennakkoratkaisukysymyksessään kansal-
linen tuomioistuin kysyy, onko Brysselin
yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mää-
räysten mukaisesti tehtyä oikeuspaikkalause-
ketta sovellettava vakuutettuun tai vakuutus-
sopimuksen edunsaajaan, kun nämä osapuol-

let eivät ole vakuutuksenottajia ja niiden asuinpaikka (tai kotipaikka) on muussa jäsenvaltiossa kuin vakuutuksenottajan (ja vakuutuksenantajan) jäsenvaltiossa.

24. Yhteisöjen tuomioistuimelle omia huomautuksiaan esittäessään väliintulijat ovat antaneet kysymykseen ristiriitaisia vastauksia.

25. Käsittelen ensimmäiseksi komission näkemystä ja otan sen perustelut jäljempänä tarpeen vaatiessa huomioon. Komission näkemyksen mukaan sellaiseen oikeuspaikkalausekkeeseen, joka sisältyy vakuutuksenantajan ja vakuutuksenottajan kolmannen osapuolen lukuun tekemään sopimukseen, ei voida vedota kolmatta osapuolta vastaan. Näin ollen esillä olevassa asiassa Recticelin ja vakuutusyhtiöiden allekirjoittamaan lausekkeeseen ei komission mukaan voida vedota SFIP:tä vastaan.

26. Yhdistyneellä kuningaskunnalla ja vakuutusyhtiöillä on sen sijaan päinvastainen näkemys. Niiden mielestä tällaiseen lausekkeeseen voidaan joka tapauksessa vedota kolmantena olevaa vakuutettua ja siten esillä olevassa asiassa SFIP:tä vastaan.

27. Suullisessa käsittelyssä tälle kannalle asettui myös Ranskan hallitus, joka oli kirjallisissa huomautuksissaan tästä poiketen huolellisesti arvioinut kumpaakin päinvastaisista näkemyksistä pitäen niitä molempia mahdollisina.

28. Jotta näkemysten pätevyyyteen voidaan ottaa kantaa, seuraavaksi on hyvä käydä pikaisesti läpi kaikki ne yleissopimuksen määräykset, joissa käsitellään tuomioistuinten toimivaltaa vakuutussopimusten alalla.

29. Tältä osin muistutan siitä, että yleissopimuksen 3 jaksoon sisältyvillä toimivaltaa koskevilla säännöillä pyritään suojelemaan vakuutuksenottajan, vakuutetun ja kolmantena olevan edunsaajan kaltaisia osapuolia, jotka "joutu[vat] useimmiten tekemisiin ennalta laaditun sopimuksen kanssa, jonka lausekkeista ei voida enää neuvotella, ja jo [t]ka o[vat] taloudellisesti heikommassa asemassa kuin vakuutuksenantaja"⁴ tässä vakuutussopimukseen perustuvassa suhteessa.

30. Tämä suoja turvataan pääasiallisesti kahdella tavalla. Jos vakuutuksenantaja on kanteen nostaja, yleissopimuksen 11 artiklan mukaan toimivalta on yksinomaan heikomman osapuolen kotipaikan tuomioistuimilla. Jos kanteen nostajana on sen sijaan sopimussuhteen heikompi osapuoli, sillä on oikeus yleissopimuksen 8 artiklan 1 ja 2 kohdan nojalla nostaa kanne vakuutuksenantajaa vastaan paitsi vakuutuksenantajan kotipaikan tuomioistuimessa myös vakuutuksenottajan kotipaikan tuomioistuimessa.

⁴ — Asia C-412/98, Group Josi Reinsurance Company SA, tuomio 13.7.2000 (Kok. 2000, s. I-5925, 64 kohta); ks. myös asia 201/82, Gerling, tuomio 14.7.1983 (Kok. 1983, s. 2503, 17 kohta).

31. Näille tuomioistuimille annetun toimivallan lisäksi on olemassa vielä kahdentyyppistä erityistä toimivaltaa, joista määrätään yleissopimuksen 9 ja 10 artiklassa ja jotka koskevat vastuuvakuutuksia.

32. Tältä osin on erityistä merkitystä yleissopimuksen 9 artiklalla, josta ilmenee, että kanne vakuutuksenantajaa vastaan voidaan nostaa myös sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko sattui. Toisaalta 10 artiklan ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että vakuutettu voi nostaa vakuutuksenantajaa vastaan kanteen siinä tuomioistuimessa, jossa vahingonkärsinyt on nostanut korvauskanteen vakuutettua vastaan, jos tuomioistuimen laki sallii tällaisen korvausvastuun toteamista koskevan kanteen.

33. Vakuutussuhteessa heikommassa asemassa olevan suojaa on täydennetty vielä tiukkojen edellytysten asettamisella niille mahdollisille lausekkeille, joiden nojalla poiketaan 3 jakson edellä kuvatuissa muissa määräyksissä määritellyistä tuomioistuinista.

34. Yleissopimuksen 12 artiklassa määrätään, että vakuutuksiin liittyvistä toimivaltaa koskevista säännöistä voidaan poiketa oikeuspaikkalausekkein. Tältä osin yleissopimuksessa asetetaan kuitenkin edellytyksiä, joilla pyritään välttämään se, että lausekkeesta aiheutuu vahinkoa vakuutussuhteessa heikommassa asemassa olevalle. Yleissopimuksessa edellytetään, että *i)* heikompi osapuoli on riidan syntymisen jälkeen nimenomaisesti suostunut hyväksymään sopimuksen vaikutukset (12 artiklan 1 kohta); *ii)* valittu tuomioistuin on sopusoinnussa

heikomman osapuolen etujen suojelun kanssa (12 artiklan 2 ja 3 kohta); *iii)* kukaan osapuoli ei tarvitse suojaa (12 artiklan 4 ja 5 kohta).

35. Tällä tavoin yleissopimuksessa vahvistetaan periaate osapuolten sopimusvapaudesta ja annetaan sille erityinen painoarvo,⁵ mutta toisaalta siinä vältetään heikomman osapuolen suojelua koskevien tavoitteiden vaarantaminen siten, että vakuutuksenantajat vahvempana sopimuspuolena määräävät oikeuspaikkalausekkeista.

36. Näin ollen käsittelen seuraavaksi tarkemmin yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohtaa, joka on nyt esillä olevassa asiassa kiistatta keskeinen määräys.

37. Kuten edellä on todettu, tässä määräyksessä todetaan, että vakuutussopimuksen sopimuspuolet voivat poiketa edellä kuvatuista toimivaltaa koskevista tavanomaisista kriteereistä sisällyttämällä kyseiseen sopimukseen lausekkeen, jonka ovat "keskenään tehneet vakuutuksenottaja ja vakuutuksenantaja, joilla vakuutussopimusta tehtäessä oli kotipaikkansa tai asuinpaikkansa samassa sopimusvaltiossa, ja [jossa] on sovittu tuon valtion tuomioistuinten toimivallasta myös sen tapauksen varalta, että vahinko on sattunut ulkomaille, jollei sellainen sopimus ole tuon valtion lain mukaan kielletty".

5 — Ks. asia 23/78, Meeth, tuomio 9.11.1978 (Kok. 1978, s. 2133, 5 kohta).

38. Heti aluksi on huomautettava, että tällaisen poikkeuksen pääasiallisena tarkoituksena on, että vakuutuksenantaja voi sulkea pois sen, että sen osalta voidaan soveltaa yleissopimuksen 9 ja 10 artiklassa annettua toimivaltaa. Tämän lausekkeen avulla vakuutuksenantaja voi välttyä siltä, että sitä vastaan nostetaan kanne sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko sattui (9 artikla), ja lisäksi siltä, että vakuutettu nostaa sitä vastaan korvausvastuun toteamista koskevan kanteen tuomioistuimessa, jossa vahingonkärsinyt on nostanut kanteen vakuutettua vastaan (10 artikla).⁶

39. Lähemmin tarkasteltuna sopiminen tällaisesta poikkeamisesta ei voi kuitenkaan vahingoittaa vakuutuksenottajaa, koska tällöin oletetaan, että vakuutuksenottajalla ja vakuutuksenantajalla on kotipaikka tai asuinpaikka samassa valtiossa, ja sovitaan tämän valtion tuomioistuinten olevan toimivaltaisia.

40. Sen sijaan ongelmia ilmenee silloin, kun vakuutettu ja vakuutuksenottaja eivät ole sama taho ja vakuutetun kotipaikka on muussa kuin vakuutuksenottajan ja vakuutuksenantajan jäsenvaltiossa, kuten tässä esillä olevassa asiassa.

41. Kuten olen edellä todennut, tältä osin komissio katsoo kolmantena olevan vakuu-

tetun suojelun edellyttävän, että oikeuspaikkalausekkeeseen ei voida vedota tätä vastaan.

42. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ja vakuutusyhtiöt vetoavat sitä vastoin oikeusvarmuuden turvaamiseen ja lisäksi muihin jäljempänä käsittelemiini perusteisiin sen kantansa tueksi, että vakuutettua vastaan voidaan vedota myös sellaiseen lausekkeeseen, joka on tehty vakuutuksenottajan ja vakuutuksenantajan välillä. Niiden mielestä vain tällä tavoin voidaan käytännössä turvata vakuutuksenantajan intressi siihen, että erityisesti vastuuvakuutuksia koskevissa oikeudenkäynneissä vakuutuksenantajaa vastaan nostetaan kanne ainoastaan tietyssä ennalta määrätyssä tuomioistuimessa.

43. Totean heti, että 12 artiklan 3 kohdassa ei mielestäni anneta varmaa vastausta kysymykseen. Tässä määräyksessä täsmennetään ainoastaan tähän määräykseen sisältyvälle oikeuspaikkalausekkeelle asetetut edellytykset puuttumatta millään tavalla esillä olevaan kiistakysymykseen. Tästä on sitä paitsi osoituksena se, että määräystä kirjaimellisesti tulkitessaan väliintulijat ovat päätyneet päinvastaisiin tulkintoihin.

44. Yhdistyneen kuningaskunnan mielestä yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan sanamuodosta käy ilmi, että kyseisen määräyksen mukaista oikeuspaikkalauseketta voidaan soveltaa täysin myös kolmantena olevaan vakuutettuun ja edunsaajaan. Jos sopimus-

6 — Muistutan siitä, että vahingonkärsinyt osapuoli voi yleissopimuksen 2 artiklan mukaan nostaa kanteen vakuutetun kotipaikan tuomioistuimessa tai yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui.

puolet olisivat Yhdistyneen kuningaskunnan mielestä halunneet kohdella vakuutettua ja edunsaajaa eri tavoin kuin vakuutuksenottajaa ja estää sen, että lainmukaisesti tehtyyn oikeuspaikkalausekkeeseen voidaan vedota vakuutettua ja edunsaajaa vastaan, tämän nimenomainen toteaminen ei olisi ollut vaikeaa. Kun yleissopimuksessa on haluttu erottaa sopimuksen tekijä ja muut tahot toisistaan, tämä ero on tehty nimenomaisesti. Näin tehdään esimerkiksi 12 artiklan 2 kohdassa, jossa vahvistetaan sellaisen oikeuspaikkalausekkeen hyväksyttävyyden, jossa "an[netaan] vakuutuksenottajalle, *vakuutetulle tai edunsaajalle* oikeu[s] nostaa kan[ne] muussa kuin tässä jaksossa tarkoitettussa tuomioistuimessa".⁷ Se, että 12 artiklan 3 kohdassa ei eroteta toisistaan sopimuksen tekijän ja muiden osapuolten tilannetta, tarkoittaa vastakohtaispäätelmänä näiden tilanteiden rinnastamista toisiinsa ja siten sitä, että tähän määräykseen perustuviin lausekkeisiin voidaan vedota kolmatta osapuolta vastaan.

45. Toisaalta Yhdistynyt kuningaskunta toteaa myös, että sen väittäminen, että 12 artiklan 3 kohdalla pyritään suojelemaan kolmantena olevaa vakuutettua ja edunsaajaa eri tavoin kuin vakuutuksenottajaa, tarkoittaa määräyksen "tulkitsemista luovasti", mitä ei voida hyväksyä, siten, että mahdollisuutta vedota lausekkeeseen rajoitetaan tavalla, josta 12 artiklassa ei määrätä suoraan eikä epäsuorasti.

46. Oman väitteensä tueksi Yhdistynyt kuningaskunta vetoaa lisäksi yleissopimuk-

sen jälkeen annettuun oikeudelliseen väliineseen eli tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 44/2001⁸ (jäljempänä *asetus N:o 44/2001*). Yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohtaa vastaavassa asetuksen säännöksessä eli 13 artiklan 3 kohdassa ei mainita kolmantena olevaa vakuutettua tai edunsaajaa, vaikka viittauksia näihin osapuoliin on sisällytetty vakuutuksiin liittyvän toimivallan myöntämistä koskeviin muihin säännöksiin ja erityisesti yleissopimuksen 8 artiklan 2 kappaletta vastaavaan 9 artiklan 1 kohdan b) alakohtaan.⁹

47. Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan tämä vahvistaa sen, että kun tarkoituksena on ollut antaa kolmantena olevaa vakuutettua ja edunsaajaa koskevia erityisiä määräyksiä tai säännöksiä, näin on tehty nimenomaisesti.

48. Komissio on päinvastaista mieltä väittäessään, että siitä, että yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdassa ei mainita kolmantena olevaa vakuutettua ja edunsaajaa, on sen sijaan pääteltävä, että niiden tilanne poikkeaa vakuutuksenottajan tilanteesta. Komissio

8 — EYVL 2001 L 12, s. 1.

9 — Yleissopimuksen kyseisen kappaleen mukaan vakuutuksenantajan vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne "muussa sopimusvaltiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vakuutuksenottajalla on kotipaikka". Asetuksen N:o 44/2001 9 artiklan 1 kohdan b) alakohdassa säädetään sen sijaan, että mainittua vakuutuksenantajaa vastaan voidaan nostaa kanne "muussa jäsenvaltiossa vakuutuksenottajan, vakuutetun tai edunsaajan nostamien kanteiden osalta sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kantajan kotipaikka on".

7 — Kursivointi tässä.

väittää edelleen päinvastoin kuin Yhdistynyt kuningaskunta, että jos yleissopimuksessa olisi haluttu rinnastaa kolmeen eri tahoön sovellettavat säännöt toisiinsa, näin olisi tehty nimenomaisesti, kuten mainituksa 12 artiklan 2 kohdassa.

perustui yleissopimuksen 12 artiklan 2 kohtaan, jonka logiikka on erilainen kuin saman määräyksen 3 kohdassa. Kuten edellä on todettu, määräyksen 2 kohdassa hyväksytään sellaiset oikeuspaikkalausekkeet, jotka ”anta[vat] vakuutuksenottajalle, vakuutetulle tai edunsaajalle oikeuden nostaa kanteen muussa kuin tässä jaksossa tarkoitetuissa tuomioistuimissa”.

49. Tämä perustelujen selkeä vastakkaisuus vahvistaa mielestäni sen, että 12 artiklan 3 kohdan sanamuodon perusteella ei voida täsmällisesti ja kiistattomasti päätellä määräyksen ulottuvuutta.

50. Toisaalta en katso myöskään, että tämän ongelman tulkitsemisessa on apua yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä tai edes asiassa Gerling annetusta tuomiosta,¹⁰ johon väliintulijat ovat viittaneet ja josta kukin on jälleen kerran löytänyt omia väitteitään tukevia perusteita.

51. Totta on, että yhteisöjen tuomioistuin on mainitun asian yhteydessä todennut, että kun vakuutuksenantajan ja vakuutuksenottajan välillä on tehty vakuutussopimus, jolla vakuutuksenottaja on ottanut vakuutuksen omaan ja kolmansien lukuun, jälkimmäisillä on oikeus vedota sopimukseen sisältyvään oikeuspaikkalausekkeeseen vakuutuksenantajaa vastaan.¹¹ Toisaalta sekin on totta, että lauseke, josta mainituksa asiassa oli kyse,

52. On siten selvää, että tällaisesta lausekkeesta ei voi aiheutua vahinkoa vakuutus-suhteen heikommille osapuolille, kun otetaan huomioon, että siinä ei missään nimessä suljeta pois yleissopimuksessa vakuutussopimusten osalta vahvistettuja toimivaltaa koskevia sääntöjä vaan annetaan toimivalta vielä yhdelle tuomioistuimelle näiden määräysten nojalla jo toimivaltaisten tuomioistuinten lisäksi. Näin ollen vakuutus-suhteessa heikommassa asemassa olevien suoja on turvattu ja jopa entistäkin parempi.

53. Yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaisissa lausekkeissa määrätään sen sijaan sellaisesta toimivallasta, jolla suljetaan pois yleissopimuksen 3 jakson asiaa koskeviin määräyksiin sisältyvät muunlaiset mahdolliset toimivallat. Se, että niihin voidaan vedota kolmansia osapuolia vastaan, voidaan siis hyväksyä vain ja ainoastaan, jos tämä ei ole ristiriidassa yleissopimukseen tässä asiassa sisällytetylle säännöstölle leimallisen vakuutetun suojelun kanssa.

54. Kun otetaan huomioon näiden kahden määräyksen lähtökohtien ja vaikutusten erilaisuus, mielestäni ei voida perustellusti hyväksyä Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja vakuutusyhtiöiden väittämää,

10 — Em. asiassa Gerling annettu tuomio.

11 — Em. asiassa Gerling annetun tuomio 20 kohta.

jonka mukaan ei ole mitään syytä sulkea pois sitä, että 12 artiklan 3 kohdan mukaista oikeuspaikkalauseketta voidaan soveltaa vakuutettuun, jos kerran oikeuskäytännössä on todettu, että vakuutettu voi vedota yleissopimuksen 12 artiklan 2 kohdan mukaiseen oikeuspaikkalausekkeeseen.

55. Määräyksen sanamuoto tai asiaa koskeva yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö eivät kumpikaan tarjoa varmoja kiinnekohtia, joihin ennakkoratkaisukysymyksen annettavan vastauksen voisi perustaa. Näin ollen ainoana mahdollisuutena on turvautua yleissopimuksen vakuutussopimuksia koskevien määräysten systemaattiseen tulkittamiseen.

56. Tältä osin on heti muistutettava siitä, että tällaisten määräysten tavoitteena on, kuten on useita kertoja todettu, vakuutus-suhteessa heikommassa asemassa olevan osapuolen eli vakuutuksenottajan, vakuutetun ja edunsaajan suojeleminen.

57. Kun asiaa tarkastellaan tältä kannalta, vastausta kysymykseen on etsittävä pohtimalla, voiko siinä tapauksessa, että vahingonkärsinyt nostaa vahingonkorvauskanteen sellaista vahingosta vastuussa olevaa osapuolta vastaan, jolla on vastuuvakuutus mutta joka ei ole vakuutuksenottaja, aiheutua tosiasiallista vahinkoa vahingosta vastuussa olevalle vakuutetulle vakuutussopimukseen sisältyvän oikeuspaikkalausekkeen soveltamisen takia.

58. Tältä osin muistutan siitä, että vastuuvakuutuksen alalla vahingonkärsinyt voi nostaa kanteen vahingosta vastuussa olevaa vastaan sekä oman kotipaikkansa tuomioistuimessa (yleissopimuksen 2 artikla) että sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui (yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohta).

59. Vastuuvakuutettuna vakuutetulla olisi kummassakin tapauksessa yleissopimuksen 10 artiklan 1 kappaleen nojalla riittävä suoja suhteessa vakuutuksenantajaan.

60. Ensimmäisessä tapauksessa vakuutettu voi nostaa vakuutuksenantajaa vastaan kanteen tämän korvausvastuun toteamiseksi oman kotipaikkansa tuomioistuimessa. Jälkimmäisessä tapauksessa päätöksen tekeminen siitä, nostetaanko kanne vakuutuksenantajaa vastaan jossakin muussa tuomioistuimessa, on edelleen täysin vakuutetun harkintavallassa. Vakuutettu voi siis vapaasti nostaa kanteen vakuutuksenantajaa vastaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahingon aiheuttanut teko sattui, sillä tällä tuomioistuimella on läheisin yhteys tosiseikkoihin, tai nostaa vakuutuksenantajaa vastaan itsenäisen kanteen tämän vastuun toteamiseksi oman kotipaikkansa tuomioistuimessa.

61. Jos kuvitellaan, että tässä vaiheessa kyseeseen tulee yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mukainen oikeuspaikkalauseke, vakuutettu, joka on samalla vakuutussopimuksen sopimuspuoli ja jota vastaan vahin-

gonkärsinyt on nostanut kanteen sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko on sattunut, tämä ei voi kyseisen lausekkeen vuoksi kylläkään nostaa kannetta vakuutuksenantajaa vastaan tässä tuomioistuimessa mutta voi kuitenkin nostamallaan itsenäisellä kanteella esittää vaatimuksensa oman kotipaikkansa tuomioistuimessa (joka jo määritelmällisesti olisi tässä tapauksessa molemmille yhteinen). Näin ollen oikeuspaikkalauseke ei olisi peruuttamattomasti ristiriidassa yleissopimuksen vakuutuksia käsittelevälle koko jaksolle ominaisen heikomman osapuolen suojelun kanssa.

62. Jos kyse olisi, kuten esillä olevassa asiassa, *vakuutus sopimuksessa kolmantena olevasta vakuutetusta*, jonka kotipaikka on (kuten esillä olevassa asiassa) muussa kuin vakuutuksenantajan jäsenvaltiossa, oikeuspaikkalausekkeen vaikutuksena olisi, että tällainen asianosainen ei voisi nostaa kannetta sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui, eikä myöskään oman kotipaikkansa tuomioistuimessa, vaan sen olisi esitettävä vakuutuksenantajaan kohdistuvat vaatimuksensa vakuutuksenantajan tuomioistuimessa.

63. Ei siis voida väittää, kuten Yhdistynyt kuningaskunta ja vakuutusyhtiöt väittävät, että se, että lausekkeeseen ei voida vedota kolmantena olevaa vakuutettua tai edunsaajaa vastaan, tarkoittaisi sitä, että tällaisessa vakuutus sopimuksessa näille osapuolille myönnettäisiin enemmän oikeuksia kuin vakuutuksenottajalle, jota vastaan lausekkeeseen voidaan sen sijaan vedota. Kuten edellä on äsken todettu, kun (kuten esillä olevassa asiassa) kolmantena olevan vakuutetun tai

edunsaajan kotipaikka- tai asuinpaikkavaltio ei ole sama kuin vakuutuksenantajan ja vakuutuksenottajan kotipaikka, lausekkeen soveltaminen näihin osapuoliin johtaa siihen, että ne eivät voi, toisin kuin vakuutuksenottaja, saattaa asiaa oman kotipaikkavaltionsa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

64. On kuitenkin selvää, että jos näin olisi, yleissopimuksen 3 jaksolle ominaiset heikomman osapuolen suojelua koskevat periaatteet vaarantuisivat vakavasti.

65. Toisaalta tähän päädyttäisiin tässä arvos telemaani ajattelutapaa noudattamalla myös silloin, kun vakuutuksenantaja nostaa tuomioistuimessa kanteen kolmantena olevaa vakuutettua vastaan.

66. Vastaavan tapauksen varalta yleissopimuksen 11 artiklassa määrätään yleisluonteisesti (ja syistä, jotka on usein mainittu ja jotka koskevat heikomman osapuolen suojaa), että vakuutuksenantaja saa nostaa kanteen vain ”sen sopimusvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella vastaajalla on kotipaikka, siitä riippumatta, onko vastaaja vakuutuksenottaja, vakuutettu vai edunsaaja”.

67. Jos oletetaan, että 12 artiklan 3 kohdan mukaisesta oikeuspaikkalausekkeesta olisi

kuitenkin määrätty ja siihen voitaisiin vedota kolmantena olevaa vakuutettua vastaan, olisi kiistatonta, että 11 artiklassa annettu suoja vaarantuisi, sillä heikompaa osapuolta vastaan nostettaisiin kanne vakuutuksenantajan tuomioistuimessa.

68. Tämä sama käy perusteluksi myös sitä Yhdistyneen kuningaskunnan väitettä vastaan, jonka se pyrkii johtamaan edellä mainitun Brysselin yleissopimuksen korvaneesta asetuksesta N:o 44/2001 ja jossa se vetoaa siihen, että asetuksen 13 artikla ja yleissopimuksen 12 artikla vastaavat asiallisesti ottaen toisiaan (ks. edellä 46 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

69. Tältä osin on heti huomautettava, että vaikka mainitun asetuksen säännöksiä ei voida soveltaa esillä olevaan asiaan,¹² asetuksella tehty muutokset ovat kuitenkin esillä olevan asian kannalta kiinnostavia, kun otetaan huomioon äsken mainitsemani asiallinen vastaavuus.

70. Näin ollen muistutan siitä, että asetuksen johdanto-osan 13 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa: "Vakuutus — — sopi-

musten osalta heikompaa osapuolta olisi suojeltava hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä kuin mitä yleiset säännökset edellyttävät."

71. Tältä osin asetuksen N:o 44/2001 9 artiklan 1 kohdan b) alakohdassa on yleissopimuksen määräyksiin verrattuna vahvistettu entisestään vakuutus sopimuksen heikomman osapuolen suojelua, sillä kyseisen asetuksen kohdan mukaan vakuutuksenantajaa vastaan voidaan nostaa kanne paitsi sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vakuutuksenantajalla on kotipaikka, myös "muussa jäsenvaltiossa vakuutuksenottajan, vakuutetun tai edunsaajan nostamien kanneiden osalta sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kantajan kotipaikka on".¹³

72. Näin ollen sen sijasta, että toimivalta olisi ainoastaan vakuutuksenottajan kotipaikan tuomioistuimella, kuten Brysselin yleissopimuksen 8 artiklan 2 kohdassa määrätään, asetuksessa N:o 44/2001 kolmantena olevalle vakuutetulle annetaan lisäksi oikeus, toisin kuin yleissopimuksessa, nostaa vakuutuksenantajaa vastaan kanne oman kotipaikkansa tuomioistuimessa.

73. Se, että asetuksessa — vaikka siinä otetaan vuoden 1968 yleissopimusta paremmin huomioon heikomman osapuolen, joka on muu kuin vakuutuksenottaja, suojele — ei ole pidetty tarpeellisena yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan määräyksen muutta-

¹² — Asetuksen N:o 44/2001 66 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa: "Tämän asetuksen säännöksiä sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille, ja sellaisiin virallisiin asiakirjoihin, jotka on laadittu sen jälkeen kun tämä asetusta on tullut voimaan." Asetuksen voimaantulopäivänä oli 1.3.2002. Kuten edellä on ilmennyt, SA Etablissement Bernard Laiterie du Chatelard pani tässä käsiteltävän oikeudenkäynnin vireille 1.3.2001.

¹³ — Kursivointi tässä.

mista, vaan se on sisällytetty asetukseen sanamuodoltaan asiallisesti ottaen samanlaisena (asetuksen 13 artiklan 3 kohta), osoittaa mielestäni sen, että yhteisön lainsäätäjän on täytynyt lähteä siitä olettamasta, että tähän säännökseen perustuviin oikeuspaikkalausekkeisiin ei voida vedota kyseisiä osapuolia vastaan.

74. Jos siis katsotaan, että yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdassa ja vastaavasti asetuksen 13 artiklan 3 kohdassa tarkoitettun lausekkeen tyyppiseen oikeuspaikkalausekkeeseen voitaisiin vedota myös kolmantena olevaa vakuutettua ja edunsaajaa vastaan, joilla on kotipaikka toisessa jäsenvaltiossa, näiden olisi pakko nostaa kanne vakuutusenantajan kotipaikan tuomioistuimessa, jolloin ne menettäisivät jo yleissopimuksessa määrätyn ja asetuksessa ¹⁴ vahvistetun mahdollisuuden esittää vaatimuksensa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa vahinko sattui, sekä asetuksen 9 artiklan 1 kohdan b) alakohtaan niiden hyväksi sisällytetyn oikeuden nostaa kanne omalla kotipaikallaan.

75. Toistan vielä kerran, että tällainen ei olisi sopusoinnussa yhteisön lainsäädännössä tavoitellun vakuutussopimuksen heikomman osapuolen suojelun kanssa.

76. Näin ollen kaikki nämä systemaattiset näkökohdat viittaavat mielestäni pikemminkin siihen, että esillä olevista kannoista olisi

puollettava sitä, jonka mukaan yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaiseen oikeuspaikkalausekkeeseen ei voida vedota sellaista vakuutettua vastaan, joka on vakuutussopimuksessa kolmantena osapuolena.

77. Kattavuuden vuoksi on kuitenkin vielä tarkasteltava niitä väitteitä, joita vakuutusyhtiöt ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ovat esittäneet tällaista kantaa vastaan.

78. Ensimmäinen näistä vastaväitteistä koskee oikeusvarmuutta, kuten on jo mainittu. On väitetty, että vakuutuksenantajan olisi voitava tietää varmasti jo sopimusta tehtäessä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen kaikissa sopimuksen perusteella syntyvissä riita-asioissa, mutta tähän ei ole mahdollista, jos hyväksytään se, että oikeuspaikkalausekkeeseen ei voida vedota.

79. Minun on kuitenkin tältä osin todettava, että tämä ei välttämättä estä vakuutuksenantajaa tietämästä etukäteen, missä tuomioistuimissa sitä vastaan voidaan nostaa kanne. Tunnetusti suurimmassa osassa kolmannen osapuolen lukuun tai hyväksi tehtyjä vakuutussopimuksia vakuutuksenottaja ilmoittaa vakuutuksenantajalle sopimusta tehtäessä kolmansia osapuolia koskevat tiedot, jolloin vakuutuksenantaja on asianmukaisesti perillä siitä, mitkä tuomioistuimet saattavat olla toimivaltaisia tutkimaan mahdollisia riita-asioita, joissa vastapuolena on kolmantena oleva vakuutettu tai edunsaaja.

¹⁴ — Asetuksen 9 ja 10 artikla.

80. Toiseksi vakuutusyhtiöt väittävät, että se, että oikeuspaikkalausekkeeseen ei voida vedota, vaarantaa yleissopimuksen yhdenmukaisen tulkinnan, koska on mahdollista, että samalta alalta annetaan keskenään ristiriitaisia tuomioita.

81. Katson kuitenkin voivani vastata tähän väitteeseen, että yleissopimuksen yhdenmukainen soveltaminen ja ristiriitaisten tuomioiden välttäminen taataan laajasti sillä, että yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta tulkita sen määräyksiä, ja lisäksi niillä kaikilla säännöillä, jotka koskevat vireilläolovaikutusta ja toisiinsa liittyviä vaatimuksia.

82. Yhdistynyt kuningaskunta ja vakuutusyhtiöt väittävät lisäksi, että vaatimus heikkomman osapuolen suojelusta ei esillä olevassa asiassa ole tarpeen, koska Recticel ja sen tytäryhtiöt ovat kansallisella ja Euroopan tasolla merkittäviä yhtiöitä, jotka pystyvät siten neuvottelemaan vakuutuksenantajien kanssa asiallisesti ottaen yhdenvertaisesti. Tästä on kyseisen hallituksen ja vakuutusyhtiöiden mielestä sitä paitsi osoituksena se, että oikeuspaikkalauseketta ei ole määrätty Recticellille, vaan se on sitä itse vaatinut.

83. Tähän väitteeseen ei voida mielestäni kuitenkaan yhtyä, vaikka haluttaisiinkin jättää huomiotta se, että tulkinta, jonka yhteisöjen tuomioistuin tekee, koska sillä on toimivalta antaa ennakkoratkaisuja, koskee jo luonteensa vuoksi muitakin kuin käsiteltävänä olevaa asiaa.

84. Muistutan siitä, että neuvotellessaan yleissopimukseen liittymisestään nimenomaan Yhdistynyt kuningaskunta esitti vaatimuksen vakuutussopimuksen heikkomman osapuolen suojelun rajoittamisesta siinä tapauksessa, että sillä on huomattava taloudellinen merkitys. Perusteena oli juuri se, että vakuutuksenottajan ollessa suuryritys sosiaalista suojelua, joka on ominaista kaikille säännöille, joita on annettu tuomioistuinten toimivallasta vakuutussopimusten alalla, ei voida pitää oikeutettuna.

85. Yleissopimusta laadittaessa katsottiin kuitenkin, että oikeusvarmuuden vuoksi vakuutussuhteessa heikommassa asemassa olevan suojelua voidaan rajoittaa ainoastaan tietyissä vakuutussopimuksissa, jotka on tyypitelty kohteen mukaan. Kuten yleissopimusta valmistelevista asiakirjoista¹⁵ ilmenee, Yhdistyneen kuningaskunnan vaatimuksessa oli ongelmallista se, että oli vaikeaa löytää sellaista objektiivista kriteeriä, jonka perusteella olisi voitu määritellä, minkä edellytysten täytyessä vakuutussuhteessa heikommassa asemassa olevan suojelusta voitaisiin luopua.

86. Loppujen lopuksi yleissopimustekstiin päätettiin siis sisällyttää 12 a artikla, joka mahdollistaa oikeuspaikkalausekkeiden laati-

15 — Ks. ns. Schosserin selvityksen 140 kohta. Kyseessä on selvitys, joka koskee sitä 9.10.1978 tehtyä yleissopimusta, jolla Tanskan kuningaskunta, Irlanti sekä Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta liittyivät tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehtyyn yleissopimukseen sekä sen tulkitsemista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan (EYVL 1979, C 59, s. 71).

misen ainoastaan suurten riskien varalta otettujen vakuutusten eli sellaisten vakuutussopimusten osalta, joita tehdään tiettyjen liikennemuotojen (erityisesti ilma- ja merikuljetusten) alalla. Tästä voidaan tehdä sellainen *vastakohtaispäätelmä*, että sopimuksen tekvän yrityksen tai vakuutetun yrityksen koko ja kansainvälinen merkittävyys eivät sinänsä tarkoita sitä, että yleissopimukseen vakuutussopimusten osalta sisällytettyjen erityissäntöjen soveltaminen olisi poissuljettua, koska tällainen päätelmä koskee ainoastaan 12 a artiklassa tarkoitettuja tapauksia.

87. Väitteensä tueksi Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus vetoaa lopuksi merikuljetussopimukseen sisältyviä lausekkeitä koskevaan oikeuskäytäntöön, jossa yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että tällaisiin lausekeisiin voidaan vedota konossementin haltijana olevaa kolmatta osapuolta vastaan.

88. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus muistuttaa erityisesti siitä, että asiassa Tilly Russ vuonna 1984 annetussa tuomiossa,¹⁶ asiassa Castelletti vuonna 1999 annetussa tuomiossa¹⁷ ja asiassa Coreck Maritime vuonna 2000 annetussa tuomiossa¹⁸ yhteisöjen tuomioistuin on lausunut, että Brysselin yleissopimuksen 17 artiklan mukaisesti laadittuun ja konossementtiin sisältyvään toimivaltaa koskevaan lausekkeeseen voidaan vedota kyseisen konossementin haltijana olevaa kolmatta tahoa vastaan, jos tähän suhteeseen sovellettavan lain nojalla alkupe-
räisen sopimuksen ”jonkin sopimuspuolen

oikeudet ja velvollisuudet [ovat] siirtyneet” kolmannelle taholle.¹⁹

89. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että tässä tilanteessa ei tarvitse selvittää, onko kolmas taho sitoutunut hyväksymään alkuperäiseen sopimukseen sisällytetyn oikeuspaikkalausekkeen, koska ”tällaisessa tapauksessa kolmannelle ei voi olla konossementin haltuunsaamisen perusteella enemmän oikeuksia kuin lastinantajalla on ollut”.²⁰

90. Sitä vastoin siinä tapauksessa, että sovellettavan lain nojalla alkuperäisen sopimuksen jonkin sopimuspuolen oikeudet ja velvollisuudet eivät ole siirtyneet kolmannelle, yhteisöjen tuomioistuin on lausunut, että ”asiaa käsittelevän tuomioistuimen on tarkistettava yleissopimuksen 17 artiklan ensimmäisessä kappaleessa säädettyjen edellytysten mukaisesti, onko tämä kolmas antanut suostumuksensa siihen oikeuspaikkalausekkeeseen, johon häntä vastaan vedotaan”.²¹

91. Vaikuttaa mielestäni kuitenkin siltä, että näissä tuomioissa yhteisöjen tuomioistuin on soveltanut ainoastaan sopimusvelvoitteita koskevia yleisperiaatteita. Yhteisöjen tuomioistuin on siten katsonut, että oikeuspaikkalauseke voi kaikkien muiden sopimusmääräysten tavoin velvoittaa ainoastaan niitä, jotka ovat lausekkeesta sopineet ja jotka ovat sen allekirjoittamisella osoittaneet tahtonaan olevan yleissopimuksen toimivaltaa koskevista määräyksistä poikkeamisen.

16 — Asia 71/83, Tilly Russ, tuomio 19.6.1984 (Kok. 1984, s. 2417).

17 — Asia C-159/97, Castelletti, tuomio 16.3.1999 (Kok. 1999, s. I-1597).

18 — Asia C-387/98, Coreck Maritime, tuomio 9.11.2000 (Kok. 2000, s. I-9337).

19 — Em. asiassa Coreck Maritime annetun tuomion 24 kohta.

20 — Em. asiassa Coreck Maritime annetun tuomion 25 kohta.

21 — Em. asiassa Coreck Maritime annetun tuomion 26 kohta.

92. Tähän yleisperiaatteeseen on yhteisöjen tuomioistuimen mukaan kuitenkin kaksi poikkeusta.

93. Ensinnäkin sopimuksen alkuperäisten sopimuspuolten sopimus sitoo kolmatta, jos tähän suhteeseen sovellettavan kansallisen lain nojalla jollekin sopimuspuolelle kuullut oikeusasema on siirtynyt kokonaisuutena kolmannelle taholle.

94. Koska tällainen mahdollisuus on pois suljettu esillä olevassa asiassa, siirryn käsittelemään suoraan seuraavaa väitettä, jonka mukaan oikeuspaikkalauseke velvoittaa kolmatta, jos tämä osoittaa nimenomaisesti tahtonsa hyväksyä lauseke.

95. Jos tällainen ratkaisu yleisesti ottaen noudattaakin yleissopimukselle leimallista sopimuspuolten sopimusvapauden periaatetta, samaa tuskin voidaan väittää vakuutusten osalta. Niissä, kuten komissio muistuttaa, sopimusvapauden periaatteen ohella on otettava huomioon myös toinen yhtä perustavanlaatuinen vaatimus vakuutussuhteessa heikommassa asemassa olevan suojelusta.

96. On tietysti mahdollista väittää, että nimenomaisen tahtonsa ilmaistessaan kolmas taho menettää oikeuspaikkalausekkeeseen nähden ilmenevän "ulkopuolisuutensa",

joka on yksi niistä seikoista, joihin se, että lausekkeeseen ei voida vedota, perustuu. Tarkemmin ajateltuna tämä ei kuitenkaan riitä siihen, että lausekkeeseen voitaisiin vedota kolmatta vastaan, ainakaan jos kolmannen asuinpaikka (tai kotipaikka) ei ole vakuutuksenantajan (ja vakuutuksenottajan) kanssa samassa jäsenvaltiossa, kuten esillä olevassa asiassa.

97. Kuten on jo todettu (ks. edellä 33 kohta ja sitä seuraavat kohdat), yleissopimuksesta ilmenee, että heikompi osapuoli voi luopua oikeudestaan kanteen nostamiseen sellaisissa tuomioistuimissa, joissa sillä olisi 3 jaksossa määriteltyjen toimivaltaa koskevien sääntöjen nojalla siihen oikeus, vain, jos tästä ei ole sille haittaa. Kun kyse on 12 artiklan 3 kohdan mukaisista oikeuspaikkalausekkeista, vahinkoa ei voi aiheutua, koska tuomioistumiksi valitaan sen valtion tuomioistuin, jossa on kummankin osapuolen (ja siten samalla heikomman osapuolen) kotipaikka (ks. edellä 39 kohta). Kun kyse on sen sijaan kolmannesta tahosta, jonka asuinpaikka (tai kotipaikka) on toisessa valtiossa, lausekkeessa määritelty tuomioistuin voi olla ainoastaan vakuutuksenantajan valtion tuomioistuin. Tällainen ratkaisu on ilmiselvästi ristiriidassa yleissopimuksen 3 jaksossa tavoiteltujen päämäärien kanssa.

98. Ei voida myöskään väittää, että tilannetta muuttaisi olennaisesti se, että kolmas taho on nimenomaisesti ilmaissut tahtonsa. Kuten on jo todettu (ks. edellä 33 kohta ja sitä seuraavat kohdat), yleissopimuksen 7–11 artiklassa heikomman osapuolen hyväksi määrätystä suojasta on mahdollista luopua yleissopimuksen 12 artiklan mukaisella oikeuspaikkalausekkeella ainoastaan niissä tapauksissa, joissa on järkevää olettaa, että

tästä lausekkeesta ei ole vahinkoa heikommalle osapuolelle (ks. erityisesti artiklan 2 ja 3 kohta). Tällaisenaan tilannetta ei voida pitää tässä esitetyssä tapauksessa, koska lausekkeen seurauksena toimivalta olisi ainoastaan vakuutuksenantajan kotipaikan tuomioistuimella, joka ei ole kolmannen osapuolen kotipaikan tuomioistuin.

100. Näillä perusteilla ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa sille esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen siten, että Brysselin yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaiseen oikeuspaikkalausekkeeseen ei voida vedota kolmantena olevaa vakuutettua vastaan, jonka kotipaikka on muussa sopimusvaltiossa kuin vakuutuksenantajalla ja vakuutuksenottajalla.

99. En näin ollen katso, että edellä käsittelemäni väitteet olisivat omiaan kumoamaan edellä esittämäni kannan.

V Ratkaisuehdotus

101. Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella ehdotan näin ollen, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Cour d'appel de Grenoblen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Brysselin yleissopimuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaiseen oikeuspaikkalausekkeeseen ei voida vedota kolmantena olevaa vakuutettua vastaan, jonka kotipaikka on muussa sopimusvaltiossa kuin vakuutuksenantajalla ja vakuutuksenottajalla.